

CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA PRZEŻYWALNOŚĆ FIRM SEKTORA MSP

Demografia przedsiębiorstw, rozumiana jako gałąź wiedzy na temat dynamiki powstawania nowych i upadku już istniejących firm, dostarcza szereg wskaźników, które mogą być traktowane, oprócz dynamiki wzrostu PKB, jako barometr kondycji gospodarki kraju. Są to bardzo interesujące wskaźniki, ponieważ odzwierciedlają nie tylko wpływ tzw. twardych czynników wzrostu gospodarczego, ale także tych niemierzalnych związanych z nastrojami inwestorów i ich przewidywaniami co do możliwości prowadzenia przedsiębiorstwa.

Odrobina statystyki

Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON¹ (z pominięciem Rolnictwa i leśnictwa, Rybołówstwa i rybactwa oraz Administracji publicznej) wynosiła na koniec 2004 r. 3 465 793, rok później 3 501 114, a na koniec 2006 r. 3 517 898.

Między rokiem 2003 a 2006 liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON zmieniła się bardzo niewiele. Najszybciej rosła liczba zarejestrowanych podmiotów o wielkości zatrudnienia od 10 do 49 osób, natomiast zmalała liczba podmiotów zatrudniających powyżej 249 osób. W okresie od 2003 do 2006 nie zmieniła się praktycznie struktura zarejestrowanych podmiotów według wielkości.

Decyduje pierwszy rok

Badania zdecydowanie potwierdzają, że przedsiębiorstwu najtrudniej jest przetrwać pierwszy rok swojej działalności. W tym okresie kończyło działalność średnio około 40% firm.

Przedsiębiorstwa powstałe w 2004 r. miały stosunkowo gorsze warunki działania bezpośrednio po starcie i z tej przyczyny współczynnik przeżycia przez firmy pierwszego roku działalności spadł o 2,8 punktu procentowego w porównaniu z rokiem poprzednim. Taka sytuacja wystąpiła we wszystkich sekcjach gospodarki prócz Obsługi nieruchomości i firm, gdzie omawiany współczynnik utrzymał się praktycznie na poziomie sprzed roku. Najsilniej spadł współczynnik przeżycia w budownictwie, aż o 8,5 punktu procentowego. Przedsiębiorstwa budowlane oraz związane z turystyką są firmami, które najczęściej kończyły działalność w kolejnych latach. Dla przykładu, z firm budowlanych założonych w 2001 roku jedynie 25,3% przeżyło do roku 2005, podczas gdy średnio dla firm wszystkich branż współczynnik ten wynosił 31,9%. Analogicznie w sekcji Hotele i restauracje przeżyło jedynie 22,4% firm. Największe szanse na przeżycie pierwszego roku miały natomiast przedsiębiorstwa przemysłowe. Znacznie powyżej średniej plasowały się też

przedsiębiorstwa transportowe oraz zaliczane do sekcji Obsługa nieruchomości i firm.

Barieri w prowadzeniu działalności gospodarczej

Przedsiębiorstwa zostały poproszone o ocenę trudności, na jakie napotykały w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. W rok po rozpoczęciu działalności 43,8% firm powstałych w roku 2004 nie natknęło się na żadne bariery. To o blisko 5,5 punktu procentowego więcej niż w roku poprzednim. Spośród pozostałych, 38,8% firm napotykało na trudności ze strony popytu, 13,9% – na trudności zarówno popytowe, jak i podażowe, a 3,5% – jedynie na trudności podażowe.

Spośród różnego rodzaju trudności od strony popytu, przedsiębiorstwa w rok po rozpoczęciu działalności najczęściej wymieniały silną konkurencję na rynku. Bariera ta była najbardziej odczuwana przez firmy bez względu na branżę, lokalizację przedsiębiorstwa czy cechy właściciela firmy. Nieco ponad 50% wskazań uzyskały też dwie inne bariery: obniżanie cen przez firmy konkurencyjne (a więc także bariera związana z silną konkurencją rynkową), oraz niewystarczające środki finansowe klientów. Dużo rzadziej jako istotne wymieniano bariery podażowe, a jeśli je podawano, to najczęściej wskazywano na niedostateczne własne środki finansowe i trudności w uzyskaniu kredytu bankowego. Ocena tych trudności jest dość stabilna w czasie. Zauważono jedynie znaczny spadek wskazań trudności związanej z dostępnością kredytu bankowego z 42,3% w roku 2004 do 32,5% w roku następnym. Wśród firm utworzonych w roku 2004 największe trudności w uzyskaniu kredytu wskazywały firmy budowlane i transportowe. Co warto podkreślić, 1/3 firm budowlanych jako poważną barierę wskazała brak wykwalifikowanej siły roboczej. Firmy z żadnej innej branży nie odczuwały trudności z naborem pracowników. Spadająca stopa bezrobocia oraz masowe wyjazdy zagraniczne wy-

Współczynnik przeżywalności przedsiębiorstw utworzonych w latach 2001-2004

Rok utworzenia	Liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych	Współczynnik przeżycia pierwszego roku (w %)	Współczynnik przeżycia do roku 2005 (w %)
2001	209 384	64,5	31,9
2002	176 492	61,5	35,2
2003	176 867	64,4	50,4
2004	155 853	61,6	61,6

kwalifikowanych pracowników pozwalają przypuszczać, że w latach następnych ta bariera będzie miała tendencję wzrostową.

Finansowanie zewnętrzne

Należy podkreślić, że od lat różne badania potwierdzają, iż w Polsce zdecydowanie niewystarczające jest finansowanie zewnętrzne przedsiębiorstw. Bez tego zaś trudno spodziewać się wzrostu inwestycji, a w konsekwencji szybkiego i trwałego rozwoju gospodarczego. Badanie GUS pokazuje, że zdecydowanie najczęściej przedsiębiorcy, otwierając własną firmę, finansują jej działania ze środków własnych (86,5% przedsiębiorców w roku 2005 wobec 88,9% w roku poprzednim) lub środków ich rodzin. Korzystanie z pomocy kredytu bankowego to marginalna część przedsięwzięć. Korzystało z niego jedynie 4,1% przedsiębiorców (wobec 3,2% w roku 2004), a 3,6% przedsiębiorców wykorzystowało także inne źródła finansowania m.in. środki z Unii Europejskiej (1,9% w roku 2004). Ta bariera finansowa od lat ogranicza możliwości powstawania nowych, ale także rozwoju już istniejących firm.

Łatwiej większym firmom

Badania GUS wykazały, że w dłuższym okresie większe szanse przeżycia miały przedsiębiorstwa zarejestrowane jako osoby prawne. Były to przeważnie firmy już na starcie większe i silniejsze. Ich współczynnik przeżywalności przewyższał o kilka punktów procentowych analogiczny współczynnik dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Ta tendencja jest stała w czasie. Także w zdecydowanie lepszej sytuacji są przedsiębiorstwa, które od początku zatrudniają pracowników. Dla nich też współczynnik przeżywalności jest o kilka punktów procentowych wyższy niż w przypadku tzw. samozatrudnionych.

Warto inwestować!

Czynnikiem najbardziej wpływającym na dalsze losy przedsiębiorstwa są inwestycje. Co roku inwestuje zaledwie 20-30% wszystkich przedsiębiorstw (w roku 2004 było to 28,8% przedsiębiorstw). Zdecydowanie częściej inwestowały przedsiębiorstwa posiadające osobowość prawną i takie, które od początku zatrudniały pracowników. Fakt inwestowania zwiększa ich współczynnik przeżycia o około 10 punktów procentowych. Mimo, że związek pomiędzy inwestycjami a współczynnikiem przeżycia jest niezaprzeczalny, przedsiębiorstwa zbyt rzadko korzystają z tej możliwości. Od-

setek inwestujących nie zwiększa się wraz z długością okresu istnienia firmy na rynku. W kolejnych latach działalności nadal inwestuje po około 20-30% firm, chociaż zauważa się, że z roku na rok prawdopodobieństwo przeżycia firmy inwestującej wzrasta.

Oprócz decyzji o inwestycjach zdecydowanie wzrasta prawdopodobieństwo przeżycia przedsiębiorstwa wraz ze wzrostem obszaru jej działalności. Najczęściej firmy działają na rynku lokalnym (co roku powyżej 50% przedsiębiorców) – one też mają niewielki współczynnik przeżywalności. Wyraźna jest też zależność szansy przeżycia kolejnego roku od wielkości rynku. Eksporterzy stanowią co roku marginalną część nowych przedsiębiorców, ale to oni właśnie częściej utrzymują się na rynku. Badania pokazują także, że rynek działania zależy ściśle od branży. Najwięcej eksporterów działa w sekcjach Transport (14,8%) oraz Obsługa nieruchomości i firm (10%). Zupełnie sporadycznie działają na rynkach zagranicznych firmy zajmujące się edukacją, ochroną zdrowia, drobnymi usługami i – co ciekawe – pośrednictwem finansowym.

Kobieta czy mężczyzna?

Zbadano również częstotliwość zakładania nowych przedsiębiorstw przez kobiety oraz mężczyzn. W roku 2004 kobiety założyły rekordową liczbę firm, aż 41% przedsiębiorców to właśnie kobiety. W porównaniu z rokiem 2003, wskaźnik ten wzrósł aż o 5,2 punktu procentowego. Trzeba podkreślić, że ten wskaźnik należy do jednych z najwyższych w Europie. Polskie kobiety są więc relatywnie bardzo przedsiębiorcze.

Zaobserwowano, że dla firm prowadzonych przez mężczyzn współczynnik przeżycia kolejnego roku jest zwykle o 2-4 punkty procentowe wyższy niż w przypadku firm kierowanych przez kobiety. Kobiety, podobnie jak w latach ubiegłych, najchętniej zakładały i prowadziły hotele i restauracje, a także zakładały przedsiębiorstwa handlowe oraz zajmujące się obsługą nieruchomości i firm. Także kobiety dominowały wśród właścicieli firm usługowych oraz z zakresu edukacji i ochrony zdrowia. Mężczyźni zaś przeważali w sektorze firm budowlanych i transportowych.

Struktura wiekowa

W roku 2004 zmieniła się struktura wiekowa osób zakładających nowe firmy. W roku 2003 najczęściej firmy tworzyły osoby w wieku średnim: 34,5% firm założyły osoby w wieku 30-39 lat, a 11,9% – osoby w wie-

ku 40-44 lat. W roku następnym odsetek ten znacznie spadł: o 4,2 punktu procentowego dla osób trzydziestoletnich i o 2,1 punktu dla osób w wieku 40-44 lat. Udział osób w wieku średnim obniżył się na rzecz udziału osób najmłodszych – do 30. roku życia. To właśnie osoby najmłodsze w roku 2004 zakładały firmy najczęściej (wzrost o 4 punkty procentowe). Nie jest to zaskakujące ze względu na fakt, że w latach 2004-2005 najwyższą stopę bezrobocia odnotowano właśnie wśród osób najmłodszych. Brak miejsc pracy dla tej grupy osób o stosunkowo wysokim poziomie wykształcenia spowodował, że osoby najmłodsze są coraz częściej skłonne do podjęcia ryzyka rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej. Ryzyko to nie jest większe niż w przypadku osób starszych, ponieważ badania nie wykazały zależności między wielkością współczynnika przeżywalności firm a wiekiem właściciela. Nie zauważono także związku pomiędzy wykształceniem właściciela, a wysokością współczynnika przeżywalności firmy w kolejnych latach.

Artykuł został opracowany na podstawie **Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2005-2006**, który jest już 10. edycją tego raportu. Pierwszy raport powstał w 1997 roku i zawierał dane o stanie sektora MSP w 1995 roku.

POLSKA AGENCJA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
POLISH AGENCY FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT

Raport przygotowany został przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości i stanowi kontynuację inicjatywy zapoczątkowanej przez Polską Fundację Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

¹ W niniejszym opracowaniu podawane są liczby podmiotów zarejestrowanych, nowo zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru REGON z pominięciem tzw. jednostek lokalnych. Informacje na ten temat podawane są przez GUS w rocznych publikacjach pt.: *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej*.